

Тим Гојиро

ОДЛАЗАК НА ВОДУ

Зора је више личила на сутон. Обзорје је било блистава линија боје брескве, а понад њега су се дизале сиве запете од облака с бакарним дном, свака величине омањег града. Старац је изашао на стражњи трем своје куће са шољом кафе у руци и погледао ка истоку преко затоке док се праунук гегао за њим с рукама у џеповима, дечак од својих девет година. Клод Ледет је имао осамдесет осам, а кожа му је била као сукно еродирано од сунца и пуно избледелих кратера и пурпурноцрвенкастих мрља. Погледао је свој мали пристан у загрљају с острвом.

„Данас идемо у рибу, скроз на ушће реке.“

„Реке?“ Дечаков глас се високо виноу у питању.

„Мисисипија“, брецнуо се прадеда. „Знаш ли ти ишта?“

Дечак се осмехнуо, блескаст и љубак. „Знам да је далеко, деда Клоде. За твој чамац.“

Старац се окренуо према западу, да осмотри време. Понекад је видео шта је ту, а понекад би му ум нанео успомене преко садашњости, па би видео шта је ту било прошле године, или деценију пре тога, или шездесет година раније кад је подигао своју дрвењару на високим шиповима. Претходни дан је видео како пролази велики дрвени логер *Два сина* што вади остриге, под пуним товаром, па је махнуо рођацима Анрију и Ренеу који су седели на палуби и сортирали улов извучен кочом током њиховог закупа, премда су Анри и Рене још одавно умрли од старости, а *Два сина* лежао и трулио на дну језера Борн. Понекад је истовремено виђао призоре из неколико различитих деценија, парне тегљаче, приобалне једрилице, потпуно нове јахте од махагонија, скутере и децу продувану ветром на њима како се тркају на врховима таласа док у времену залутале слике језде једна поред друге и преклапају се као свеже очишћене остриге у чинији.

Клод је спустио поглед ка дечаку. „Шта ћеш овде?“

„Тетка Бренда није могла да дође данас. Отишла је доктору, има грип.“

„Она најстарија није могла да дође?“

„Сузи?“

„Баш та. Толики ме обилазе, не могу више да их похватам.“

Дечак га је помно погледао. „Баба-тетка Сузи ти је ћерка.“

Старац је климао главом окренут западу. „Де понеси два штапа с трема и моју кутију. Ја ћу избацити воду из чуна.“

„Муж њене пријатељице је погинуо на оној платформи пре три недеље. Гадно је у заливу.“

„Радио ми прегорео, а на оној вражјој телевизији ништа не разумем.“

„Сви причају о томе. Ниси чуо?“

Клод се ухвати за браду обраслу чекињама. „Треба нам који двопек, мало нареска и флаша воде.“

Дечак спусти качкет на своје увојке. „Нисам знао да ћемо ићи у рибу.“

Убрзо су њих двојица били у дрвеном чуну док их је ка истоку гурао Клодов чемпион са пет коња, димљиви стари мотор који је старац морао да тргне десет пута пре него што уопште забрекће – од првих неколико трзаја стартног канапа огласио би се тек као узнемирена кокош. Чамац дуг три и по метра дрмусао се и вијугао, да би после извесног времена успео да достигне брзину од петнаестак километара на час док је секао воду између дока великог произвођача шкампа и надлазећег кочара једне корпорације.

Дечак се окренуо и погледао то пловило док се кормилар нагињао из кабине да их осмотри. „Деда Клоде, јеси сигуран да хоћеш да идемо све до реке?“

Старац није одговорио док је посматрао где је пролаз ка заливу, који је видео након минут и скренуо ка њему, а онда два минута касније скренуо с тог правца кад су таласи високи читав метар продрмали и заљуљали чун. Почели су да прате травнату залеђину острва без кућа, и ишли даље ка истоку, дужом, али мирнијом трасом.

После неколико километара почели су да пролазе поред канала нафтне компаније усечених у мочвару и слева и здесна, а мотор је ударио у пањ, поскочио и улудо бректао у ваздуху док Клод није успео да нађе прекидач за гашење. Док је он мењао сигурносни клин одсеченим ексером, дечак је питао откуд пањ у на отвореном мору.

„Е, мој Џеки, овде пре није била вода.“

Дечак почеша тамну косу под качкетом. „А шта је било?“

„Ех. Копно, лудо мала. Видиш како ово где смо сад личи на лагуну? Давно некад, то је био дуг, узак усек, ни тридесет метара ширине.“ Дигао је поглед с оног што је радио. „Све је ово било копно. Тамо су били кампови, али су све и један допали под воду. Неки сељак је онде узгајао шећерну трску у правом правцатом пољу. Сећам се пута. Свет се топи због ових канала за нафташе.“

„Можда би требало да се држиш даље од обале где нема ових пањева“, рекао је дечак тихо.

„Јест вала. Изаћи ћу још даље куд се пре ишло.“

Након још осам километара острво је остало здесна, а они су стали на пучини. „Није превише узбуркана.“ Клод је показао на дугу, увучену обалу, километар и по на североистоку, у коју је било усечено пет канала. „Можемо тамо и онда да се провучемо низ ону дугу обалу уз реку с јужне стране, обиђемо млаве на ушћу и да се усидримо на неком малом завоју међу стенама где је мирно. Тамо се завлачи каналски греч.“ Опет је погледао преко воде. „Тамо су некад били чемпреси, онде. Чак је било и мало издигнуто.“

Мотор је радио у леру, а њих двојица су проматрали широки, уморасани канал који је требало да пређу. У ваздуху се осећало нешто више од опорног мириса мочваре. Прадеда је гурнуо ручицу мотора и чун полако крену да убрзава. Љуљали су се на немирној води, али им је чамац захватио тек који литар воде зато што је старац још знао како да савлада таласе.

Близу лука мочваре и ван јаких струја, чамац је засекао риђасту воду чија је површина била опхрвана смрадом налик испарењима из какве рафинерије. „Шта је ово, мајку му“, повикао је старац да надгласа мотор.

„Деда Клоде, шта ово смрди?“ Дечак се нагнуо да погледа воду.

„Не знам, сине. Биће да смо наишли на мало нафте.“

Али док је чун клизио по води, видели су да не иду кроз мало нафте, већ широким, дубоким базеном црвенкасте сирове нафте нанете на обалу која је сад претварала мочварну траву у переце од катрана. Видели су пеликане како дрхтуре дуж обале као бронзани духови што се гуше под блештавим чаршафима. Замазани чун као да се изгубио у непрегледном резервоару сирове нафте, густе као лепак. Погледавши ван чамца, Клод је видео да водена пумпа мотора вуче чисту нафту и избацује је увис у виду смрдљивог гаса. Угасио је мотор, у страху да би и само море око њих могло да плане.

„Ово је сигурно нешто од оне платформе што је експлодирала“, рекао је дечак.

„Шта? Какве платформе? Мислиш оне парне електране код Норт Паса?“ Старцу се вртело у глави, било га је страх и умом је наједном одлутао у далеку прошлост. На истоку је видео више воде него што се сећао. Отворени Залив се протезао све до наранџастог троугла који означава еродирано ушће реке. Питао се шта се догодило с копном, с увалама пуним рибе, мочварима где су се мрестили шкампи, храстовим луговима, брежуљцима прекривеним белим чапљама; како је место које је тако издашно хранило сваког ко је пловио њиме могло овако да се расплине, историја и гробље и црква и пут и дом.

Чекали су. Сунце је било високо, био је мај у Луизијани, а врелина је кувала нафту и претварала је у гас док је чун лежао укопан у месту. После сат времена дечак је почео да повраћа са чамца. Клод је спустио руку у воду и извукао је прекривену црно-црвеном масом до пола подлактице. Дечак је опет ригао, а и сам старац је осетио вртоглавицу и мучнину. Повукао је стартни канап с мишљу да би требало да крену ка отвореном мору на југу. Дрмусајући се пре него што је усталио брзину, чамац се вукао кроз нафту док се прамац наједном није уздигао на шта – пањ хиљадугодишњег чем-преса или једну од милион бачених цеви? Труп чуна је полетео високо и клизнуо удесно, бацивши Клода Ледета у одвратну водуруину, и док је тонуо, изломљена верзија садашњости врати му се у ум, и одмах је знао да се мора вратити на површину зато што ће дечак, био је уверен, скочити за њим, а вест коју је прочитао тридесет година пре тога, о деди и унуку који су отишли у рибу и нису се вратили кад су рекли, сину му у глави, јер кад су шерифови људи претраживали дно канала сутрадан ујутро, куке су извукле деду и унука чврсто стиснутог у његовом наручју. Мили боже, помислио је, помози.

Врпољио се да се сабере, али није могао да види где је горе а где доле док није осетио да га десет прстића вуче за кошуљу и знао је да је Џеки у води с њим и да се бори наслепо из неке сродничке потребе коју нико не разуме, и сад је Клод знао где је горе, па је раширио руке, стегнуо песнице и окренуо их обе према небу, сетивши се да не удахне ваздух прерано кад му глава избије на површину. За праунука је знао да не плива добро, па је дечак прогутао много нафте која му је сад ударала на ноздрве док је искашљавао ту одурну воду. Старац га је ухватио за оковратник и с муком

прешао педесетак метара ка обали, спор као џиновска водена буба, и дохвативши дно ногама, преходао остатак пута где су пали на танки гребен од шкољки и почели да искашљавају и повраћају узвреле, црвене потоке нафте све док се нису готово онесвестили од напора. Седели су као птице улепљене нафтом и посматрали чун, који је пристао на жал далеко с друге стране пучине, назад на острву. За сат је дечак почео да виче да му кожа гори и да не може да дише. Клод је извукао марамицу и обрисао најгушћу нафту са Џекијевих лица и очију, али бела кожа није могла посве да се очисти и држала је боју танко размазаног катрана. Старац је стајао и сишао с наслага шкољки на траву, али били су километрима далеко од било какве грађевине, па је могао да види само како се велика, равна мочвара простире ка северу. Километрима далеко, неки брод прође право у Залив и хеликоптер надлети високо горе, на преко шестсто метара. Мораће једноставно да сачекају.

Клод је седео поред Џекија, али је дечака болео сваки додир, па га је старац само посматрао и спавао, куњао ту и тамо, да би се нагло пробудио заборавивши где је, ко је та уплакана особа поред њега, зашто на врату и леђима има опекотине и пликове. Око четири сата видели су једног спортског риболовца и Клод је устао и замахао кошчати рукама. Унесени су у умазан нов чамац и изнесени на копно на острву где су их кола хитне помоћи Ауто-путем 1 превезла у болницу. Старац је тамо провео једну ноћ јер толико је требало сестрама да га орибају и провере му крв неколико пута. Упркос свим забранама прошао је низ ходник, поред свештеника, кроз гужву рођака и пријатеља, или људи за које је претпоставио да су то, да види Џекија, који је био прикључен на апарат за дисање, с модрим капцима и хладним махунастим прстима. Клод је дуго чекао да види да ли ће дечак отворити макар једно око и видети да је његов прадеда добро. Али није. Сестре су очистиле Џекија, али је мирис нафте висио у соби као незван дух.

Недељу дана касније, родбина је Клоду одузела чамац, а онда и аутомобил, који свакако већ три године није био возио. Једног уторка се пробудио и обукао за посао у фабрици за прераду рибе, затвореној већ двадесет година, па му је ћерка морала да каже да само седне на мали трем и попије кафу. Он је уместо тога отишао до свог пристана и стајао на самом његовом крају, указујући никоме око себе како је копно ту нестало у односу на јуче. Толико воде, а немаш где да одеш. Окренуо се на трен и видео проседу ћерку како седи на плетеној столици на трему с главом зароњеном у шаке.

Мотор неког чамца му забректа у ушима и, погледавши опет воду, виде старог ујака месје Абадија, чак из Тајгер Ајланда, како иде у свом дугом чуну који тера једноцилиндрични унутрашњи мотор. Са северне стране од ујака јурио је тек офарбани *Асџек*, логер с једрима у власништву Чеха који су живели на реци, а између њих је хитао, али се ближио, *Два сина* с палубама пуним врећа острига, а наврх његовог прамца стајао је Џеки и уздигнутим рукама широко махао осунчаним шакама.

(С енглеској превео **Ијор Цвијановић**)